Наша слобода чисто вся уже позастроювалась новенькими хатками, старосвітчини мало де й побачиш. Тільки й того, що стара верба у Чумаковому городі хитає сивою головою, наче дід, та щось розмовляє з криницею, що в неї під корінням; та ще як проминете Левкову Коваленкову хату, то по правій руці побачите щось таке, неначе сороче або гавине гніздо, поміж вербами та акаціями – ото-то ж і є бабина Терещишина хата. Між коноплями та між хльостом заховалась вона, похилилась набік, як стара баба; комиш з криші висить аж до вікон, наче очіпок у старої та нечепурної баби; скрізь понадворі трава, тільки стежечка манісінька до воріт, а то нічим-нічого: ані хлівця, ані соломи, ані будочки, – тільки городець маненький. Так, здається, пусткою і смердить.

Ба ні – не пустка: живе там баба Терещиха, ота сама, що звуть відьмою або знахаркою, а декотрі просто брехливою бабою. І що то за баба! Від чого вона тільки не зна, кому тільки не береться помагать! Здається, ніколи й дома її нема: так тихо та сумно. Аж ось щось заскрипіло, застогнало, наче діти прокинулись уночі та заплакали, – одхилились старі криві двері, й вилазить баба. Ще ж вона, здається, й не стара, й не гоже б її бабою звать, так бачте, вже її за те прозвали так, що вона немало приймала дітей на свої руки, декотрі вже й поженились, і в їх вона дітей приймала, так от чого її бабою звуть, ще й бабусею або бабушкою, бо ще, не дай боже, розсердиться та таке лихо нашле, що цур йому!

Оце вийшла тихенько, щільно зачинила двері, подивилась на сонце, на землю, щось пошептала та й посунула стиха до городу, а сама все щось шепче та позіхає. Ото дійшла до капусти, похитала головою та й завела своє: "Черви-черви, як не випадете, то буде вам те, що на тім світі отаманові та осаулові". Там знову побачила, що огірки не в’яжуться, вона й потягла через огудину щось старе та погане: ото вже й знайте, що бісова баба вкрала колись у старця постіл та й везе його, щоб огірки добре в’язались. Втомилася баба, возячи постіл, сіла біля грядок – оддихає.

От подивіться тоді до неї, яка вона: ще не дуже стара; очі чорні, як вуголь, брови теж чорні та густі, наче совині; ніс довгий, ще й закарлючений, наче в гави; та й сама баба така чорна, так і скидається на гаву, а як заговорить товсто та голосно, ну гава тобі та й годі! Сидить баба, голову на руку схилила, хитається та важко-важко зітхає. Ось вона щось нагляділа в траві: "Ага! ось я тебе давно вже шукаю, а ти вже й виріс". Висмикнула якесь стебло, обтрусила землю, розгорнула траву, знову висмикнула, ще й ще, зв’язала снопочок, а сама шепче, тільки губи двигтять: "О боже, боже! Який-то ти милосердний! А вони нічого й не понімають, наче й не бачать. А як інше необразоване нічого не понімає та ще гудить. О господи прости, господи прости!"

– Бабусю, за вами прийшли од Микитихи, а ще раніше приходили од Тараса од Пилипенка.

– Ге! Приходили?

Так у баби й очі заблищали, аж ніс трохи не клюнув у бороду! Усміхається, та так якось недобре усміхається…

– Так приходили, кажеш, Оксано? І давно? Ото нехай знатимуть! Чом же ти мене не збудила?

– Та ви, бабусю, так гарненько спочили, так я й пожалкувала, – обзивається дівчина, вилазячи з-за бузини.

– Ну, нехай, нехай! А тепер піду до Микитихи.

– Чом же, бабусю, не до Тараса? Вони так дуже прохали.

– Еге! Прохали! Не піду: хай ще просють та й то не піду, поки не пересердюсь: нехай знають, як мене зачіпать!

І посунула баба в хату. Трошки згодом вийшла, несе щось у вузлику, оглядається та щось белькоче. Іде баба, кого-небудь зустріне, скоса погляне, чи здоровкається до неї, чи ні; та вже як забалака до неї чоловік той, тоді тільки вона признається до його та зараз і на очі зверне: "Оці ще мені очі старі! Нічого не бачать. І тебе, мій голубе, не признала!" Розпитається про все, сама розкаже, що зна, та ще й збреше трошки, та й на людей зверне: "Так мені люди казали". І вже пішла, покотилась далі.

Зустрінуть її собаки, кинуться до неї, так вона не дуже злякається, зараз каже: "Тю-тю, дурні! Кусайте свого хазяїна на порозі, а мене не займайте на дорозі". То вже такий заговір од собак скаже та дві дулі скруте, та й захова під хвартух. Собаки бачать, що баба не з дуже боязких та ще й щось ховає, а воно, на їх собачий розум здається, мабуть, хліб, та й не рвуть її, а тільки покивають хвостами та й підуть геть.

– Бабусю, та вас, бачу, й собаки не займають?! – дивуються дівчата й молодиці.

– Еге, серце! Хай тільки займуть, то я такий заговір знаю – вони й одчепляться.

– Бабусечко, зозулечко, навчіть!

– Е! ще ви сміятиметеся.

– Та ні, бабусю, бог із вами, навчіть!

– Ну добре, слухайте! Слухайте!

І почне баба викладать свою хуру, – тільки зачепи. Вона тобі розкаже, як і кров замовлять: "Їхав рудий на рудому шляху, рудим конем", і "Місяцю-місяченьку, молодиченьку, срібні твої ніжки, золотії

ріжки! Спитайся у старого місяця, чи не боліли в нього зуби? Як не боліли, не щеміли, то нехай так і в мене, раби божої, хрещеної, молитвеної, не болять, не щемлять", і тієї почне, що "На Осіянській горі, на янгольській землі стояв дуб мармаровий, а під дубом сімдесят дівиць-красавиць", і "Кукиш-кукиш! за кукиша коня купиш, кінь здохне, ячмінь пропаде" – себто од ячмінця, і "Ішов Єгор з Осіянських гор, ніс Єгор гадючі імена; до кого приложить – та й опуху нема" – се од зміів.

Та чого, чого тільки не наговоре баба! Я ж кажу, що від усього зна: і від пристріту, і переполоху, і трясці, і любощів, і від перелогів. І не криється баба: тільки зачепи – вона тобі повну торбу розкаже, аби підхвалили. Ото слухають, слухають дівчата, та: "Бабо-бабо! От ми од вас хліб одіб’ємо – нащо все порозказували?" Похитає головою баба, позирне на їх своїм чорним оком скоса і усміхнеться:

– Дурні-дурні! Я ж вам хіба які мудрі шепоти розказую? Це я тільки так, що кожному треба знати. А ви з баби глузуєте: дурна баба! Ні, ще не дуже дурна. А чоловікові чом не помогти? Треба помогти! Це і в писанню… А ти чого, чорнява, смієшся? От тобі й не поможуть ці шепоти ніколи і сама нікому не поможеш, бо смієшся… А хто сміється, тому не минеться… От як! Треба, треба помогти: це й в писанню, у святих книгах понаписувано.

– Невже ж, бабо, і справді у писанню про ці ваші бабські забобони понаписувано? Та ще й де ті книги? – скалить зуби який-небудь парубок. І лихо! Так і визвіриться баба:

– А що ти, навісний, думав? Хіба ж воно просте діло бабувать, та шептать, та зілля збирать? Отож недурно сказано, що "цар Давид землю кропив, а Оврам орав, а Семен Зілот сіяв, а богородиця рвала, нам на поміч давала". Усе на все призиваємо ім’я боже, і святої П’ятінки, і Єгора, і Орини, і Марини – та хіба мало отих святих угодників і помошників? А то ще й слова такі єсть, що тайну силу мають. От, здається, невелика річ штани, а як нападуть худобу перелоги – то чим вибавиш? Зміряй, прикажи, що треба, то й знімеш зараз.

– Та це правда! бо я сам бачив, як одна баба знімала перелоги.

– То-то, правда! А ти, навісний, глузуєш. Або, здається, як-то важко зробить, щоб сама найкраща дівчина полюбила самого невірнячого хлопця. Е! А ми вміємо!

– Скажіть, скажіть, бабусю! – пристає хлопець, а дівчата вже й почервоніли:

– Не кажіть, бабусечко, рідненька, а то біда нам буде, як Терешко котру з нас приворожить.

Сміються усі, і баба сміється-радіє.

– Не бійтеся, мої голуб’яточки, не скажу цьому дурневі, а тільки не смійтеся з баби.

Оце сидить баба дома, виглядає у віконце, наче та сова, – ніхто не кличе. Нічого робить, збирається вже баба сама до "унуків у гості". Прийде до двору, заговоре собак, візьметься за одвірок, щось прикаже, та вже тільки тоді ввійде у хату. Зараз помолилась, похрестилась, на всі боки поклонилась. "Будьте здорові з п’ятницею святою", або там "з середою".

– А що це ти, донько, робиш?

– А що, бабо? Бачте, сорочки лагодю.

– Ох ти, доню, доню! Молоде ще ти, нерозумне! Хіба ж то сьогодні можна шить або краять?

– Чом?

– От тобі й чом! Гай-гай! Та ти, бачу, й не знаєш, яка це в нас п’ятниця. Гріх тобі буде!

– Яка п’ятниця? Здається, сьома чи шоста.

– Ге! тим же в тебе, дочко, й не до ладу, що не знаєш п’ятниць.

І почне баба розказувать, що за кожну п’ятницю буде на тім світі, і вже непремінно й святе писання приплете.

– Що, – каже, – воно інше – необразоване поніма у тих писаніях? йому все єдино, що п’ятниця, що вівторок, що вех, що переступень, що пристріт, що соняшниці – нічого не розбирає.

І вже всі поважають бабу: де хату підіймають на сохи – вже баба й там; де худоба нездужає – і там баба; де кого перелякано, вже баба тому на голову миску ставить та віск виливає, а сама шепче-шепче та позіхає так, що трохи щелепи не зверне, та все: "А тут тобі не стояти, жовтої кості не ламати, червоної крові не пити, білого тіла не сушити", або: "Іди собі на очерета та на болота, де кури не співають, де собаки не брешуть…" або: "Ізбави нас од лукавого святого божого, амінь".

І чого тільки не наплете баба! І ножем тим, що паску різала, зміряє, і на ліву сторону сплюне. А то як ідуть сусіди куди далеко, то вже на кого кинуть хату, кого просить, щоб постеріг хати, як не бабу? Вона прийде, випроводить хазяїна, замкне і захрестить вікна й двері, сяде на припічку або серед полу з куделицею або з пір’ячком. І дітвора – боже мій! Як ті бджоли коло матки, пообсідають бабу та вже й дивляться їй у вічі – то вже казки дожидають. Зразу баба мовчить та все приглядається, як яка дитина пір’їнку оскубла або чи добре горить світло, відкіль вітрець дме. От як уже всі добре усядуться та пристануть пильно до баби, то вона всміхнеться та чорним оком так і позирне по всій хаті.

– Ну, бабусю, серце, ну, кажіть вже казочку, голубочко, зозулечко!

– Ото які!

Та й заведе якої-небудь такої чудної казки, то діти аж боки рвуть регочуться або пообмирають і пір’я з рук повипускають з переляку. Набридне казки плести, то баба і приказку таку втне, що діти аж лягають, хоч про те, як сусідки балакали: "Сестрий вечір добричко, чи не телятили мого бачатка", хоч "Панас та Улас, та той парубок, що в вас та у нас, що він нашому сватові Яким", хоч як "дід покраяв заступом свитку та пришив до подушки відлогу, та з того вийшли чудесні шаровари". І чого не наверзе баба! Діти все дивуються.

– І де ви, бабо, видрали таких казок та приказок?

– "Е, голуб’яточки! Голова, як торба; що знайдеш, то й покладеш.

Ну а вже як почне баба про відьом, та про гроші заговорені розказувати, то діти наче потатаріють: сидять та слухають. Каганець горить, моргає, вітер у комині так і виє, як голодна собака; кішка добирається до хліба на покуті – куди тобі! Ніхто нічого не бачить і не чує. І баба сама, як той соловейко, заслухалась своєї казки, аж очі заплющила. Не дай же, боже, вітрові грюкнуть у двері або в стіну чим-небудь, або собаці шкрябнуть у двері – то-то ляку! Тільки баба одна нічого й не боїться, – бо вона ж від цього зна.

– Не бійтеся, діточки, ось я його прожену, що воно там таке.

Іде баба, "оченаша" прочитає, пошепче, сплюне, тоді тільки двері одчиняє, піде, обійде увесь двір, ще подивиться, які примітки на небі: чи ясні зірки – то то вже на мороз; чи моргають – то на вітер; чи з вухами місяць – то вже на люту зиму; чи ясна чумацька дорога, чи де змій огневий пролетить – усе примітить. Та то як ввійде в хату, то все дітям і розкаже.

– І як ви, бабо, все знаєте й нічого не боїтесь?

– Е, дітки! Я від усього знаю: і від звіря, і від злодія, і від грому й переляку. Та ще ось, бачте, в мене яка ладанка: там усередині зашитий святий лист. Це мені один чернець дав. Там усе прописано: і сон пресвятої богородиці, і наука господня, – так оце дуже помагає від усього, а найбільш спасає од наглої смерті. Так чого ж я боятимусь?

І дивуються діти, і ладанку цілують, і здається їм баба за якусь неприступну скелю, що ніхто нічого їй не вдіє. А оце як підуть "святі вечера" (до Вознесіння), та все бабство повилазить з хат на вулицю, бо то вже гріх тоді робить, лаятись теж не годиться, а жінкам без роботи та без лайки вже й не терпиться. Отоді баба чисто клад, вже так за нею й посилають. А баба й рада: як почне розказувать, так тільки вуха держи! І де в неї береться? Бог її знає, чи вона правду каже, чи, може, й підбріха потрошку, а тільки все так гарно та до ладу, що довіку слухав би.

Як старим жінкам, то од писання, та про той світ, та про страшне судовище, та про усякі заговори од усякої причини і на людях, і на худобі. А молодицям уже так не того хочеться: тим вона приказки тулить та всякі теревені про дурних чоловіків та про цікавих жінок, а ті аж боки рвуть. Ідуть дівчата вулицею співаючи, потомляться та й підійдуть до бабинця, а баба до них:

– А що, мої чорнобриві, либонь похрипли співаючи? Сідайте, оддихніть, коло мене, старої, може й я помолодшаю.

– І що ви, бабо! Хіба ж ви такі старі? Ви ж іще молодиця хоч куди!

– Та вже ж! молода та зелена, як у спасівку яглиця! – сміється баба з себе, а там зведе й на других баб, як там дід бабу полюбив, що у полонці втопив; або як баба полюбила молодого козака, а той її піддурив, а вона й показала йому гроші "у курничку під сішкою з панчішкою", як баба питала солдата, що на войні робиться, та молила бога, щоб її синові кулі летіли у рот та в лоб, бо солдат сказав, що як у

лоб, то одскочить, а як у рот, то проглине; розкаже, чого то доля жіноча важка; як чоловіки посилали до бога сокола, щоб їм дав легку роботу, а жінки сову, та що та бісова сова й досі не долетить до бога, бо літа тільки уночі, а вдень сліпне. Регочуться дівчата, а баба хоч і позіхає вже, та все плете, а далі годі:

– Бо вже й балакать навіщо!

– Та ще трошки!

– Ой діточки, буде мені через вас на тім світі те, шо повісять бабу Терещиху за язик.

– А ми, бабо, умолимо бога! – лащаться дівчата.

– Хіба що! А що, дівчатка, це ви, мабуть, і забули, що в нас недалеко русалчин Великдень, або там Купайла?

– Та що ж із того, бабо?

– "Як що! От тобі й на! А ворожить треба!

І вже розказує баба та навчає, як приворожувать до себе хлопців, як вербу трусить, рака або леміш посеред вулиці закопувать, тирлича шукать та голову мить, приказуючи: "Тирлич, тирлич, десять хлопців приклич, з десяти дев’ять, з дев’яти вісім" – і далі аж поки дійде до одного, судженого.

Ні, це все нічого! А от як вип’є баба з кумою по чарці, так отоді послухайте! Сидять собі, куликають.

– Пийте, кумасю!

– Ні, вже ноги не потягнуть.

– Та нічого: ця горілка не дуже гірка, і чарочка така манісінька!

– Та вже я доволі пила!

– От які-бо ви! Пийте, сердечко!

– Ну, вже нічого робить: давайте мені, щоб не було пені, ні вам, ні мені. Та дай боже, щоб усе було гоже, а що не гоже, направ, боже, щоб було гоже. Помершим душечкам царство, а нашим ворогам мерти часто, а тим, котрі живі, щоб головами наложили, а нам з вами на здоров’я.

Добре вип’є баба, хусточкою втреться, сяде й заведе свою музику.

– Я від усього: і від пристріту, і від підвію, і віл переляку! Я вмію і трясцю насилать, і крикливці; і причину нароблю таку, що нехай тільки зачеплять, то й знатимуть!

– Ох, лишечко, кумасю, невже ж?!

Тоді тільки баба схаменеться та замовкне, бо бачить, що наговорила того, що й не слід.

Ну вже чи вміє баба болісті насилать, чи ні, а що сварку вміє зробити таку, що не приведи боже! Хоч яку дружну сім’ю, як схоче, розведе. Ну, та одначе й їй була приведенція така колись, що як дуже баба розбрешеться, то тільки нагадай, то й замовкне. От як це було.

Був у нас чоловік, Степан Хоменко. Чоловік заможний; у його й хатина добра, і садочок, і пари три волів, і коні, і овечат трохи, та ще до того й судна половина, та тільки нікому було добра того приглядать, бо сини в його померли, а оце померла й його бабка Хівря. Зоставсь Степан

із дочкою Христею, а вона ще невелика була. Ну, де ж дитині управитись одній! А він був чоловік гордий, такий недоступа, що його більш того, що боялись. А найгірше не любив він отих цокотух-сусідок, що не стільки помочі дають, як лазять по нишпірках та по підрях у чужому хазяйству та язиком брешуть.

А поміж бабами нікого так не лаяв та не дражнив Степан, як бабу Терещиху, бо він не вірив ніяким шепотам та наговорам; от худоба заслабне, чи жінка занедужа, ніколи не покличе ніякої баби, а яка й сама прийде, то так пужне, що та мерщій навтікача. Отакий був чудний чоловік.

А бабу Терещиху так у вічі й звав "брехливою бабою", "бісовою бабою", "старою ґавою", або ще як інше. Оце де на беседі зустрінуться, і вона почне хвалитись, то він тільки візьметься за вуса (а вуса такі довгі, сиві, і голова сива, а сам такий бравий та кароокий, наче полковник який), погляне на неї пильненько та й гримне: "Годі, годі, стара собако! Не бреши, бо нудно й слухать!" То вже баба мусить мовчать.

– І що-то вони, прокляті баби, вигадують та морочать хрещених людей? Брешуть собачі баби, а ті дурні порозвісюють вуха й язики повисолоплюють та й вірять! Отже ж мені нічого вони й не пороблять, бо я знаю, що то все брехня!

Зоставсь Степан сам; нема хазяйки, дівчина, як та рибка, тріпоче, так тільки все не до ладу, а сусідок кликать не хоче. Ото й став думать, як би яку молодицю за себе взять, щоб хазяйнувала. Іде раз із шинку, трошки випивши, та такий веселий та балакучий. Встріває його Терещиха.

– Здоров!

– Здорова, здорова, бісова відьма. Та не бійсь, чого це ти ховаєшся?

– Чого ж мені боятись? Я не боюсь тебе, Степане, хоч ти й дуже величний, бо я від усього знаю.

– Бач, як бреше стара гава! А от не бійсь, не вмієш так зробить, щоб у мене хазяйка була.

– Чом! Що даси – зроблю! – Так зраділа баба, що аж очі заблищали.

– Та мовчи, старе луб’я, бо нудно й слухать!

Сказав та й пішов, та й забувсь.

А баба не забула: так у неї в голові та думка й крутиться, мов чортеня перед утренею. Сидить баба дома, і вночі не спить, і од їжі її одбило, та все дума, та все дума. А далі як підскочить на лавці: "Ото яка я! А Мотрю Зубатиху й забула!" Одяглась баба й не побігла – полетіла до Мотрі. А та Мотря та була собі удова – чоловік її втоп, свекра не було, жила вона собі сама із хлопчиком Гнатком; гарна була молодиця: чорнява, повновида, балакуча, та тільки щось ніхто її не брав, а їй дуже хотілось заміж. Ото прийшла баба до неї та й уговорює:

– Він, сердешний чоловік; побивається; звісно – хазяйки нема, а худобка, а господа, а самому ніколи: треба то на судно, то на поле. Христя ще мала, та й тії шкода: хто її навчить, хто догляне, хто заміж оддасть! Ти не дивись, що він сивий! – улещає баба, а та, цікава, й сама вже догадалася.

– Та що ж, бабусю, хіба як сивий, то вже й похилий! Він мені найкращий над усякого парубка – такий бравий! Та я б з дорогою душею, та тільки от що. Хіба ж ви не знаєте, який він? Хіба ж він візьме мене? Та ще, по правді сказать, я його трохи боюсь!

– І, дурненька! Ти мовчи, це вже моє діло: все до ладу буде, тільки б ти до мене добра була, як будеш Степанихою Хоменчихою.

Ото змовились. Ще й чорти на кулачки не б’ються, а Мотря з бабою біжать у ліс, зілля шукають, варять, п’є Мотря й голову миє, і рака закопує, а баба Степанові ворота переливає і слід його виймає – нічого не бере! Мотря сміється, а бабі й горя мало: вигадує знову, та вже й сусідкам порозказувала, що причарує Степана. А ті, сороки, одна по одній, та й довели до Христі. Приходить батько додому – плаче дівчина:

– Ой, татуню, голубчику! Проклята Терещиха вихваляється, що вас приворожить якось.

– Та що ти там нісенітницю мелеш!

– Ба ні, татусю! Терещиха хоче вас приворожить до Мотрі, до Удови, щоб ви її взяли за жінку… Ох, горечко ж моє! Не беріть мені мачухи!..

Усміхнувся Степан, подумав трохи, узяв шапку та й каже:

– Не бійся, доню! Нічого бісові баби не зроблять. Ось я піду їм дам, щоб не лякали мені дитину.

Та й пішов. А Мотря з бабою саме варили зілля, що на гробках з-під каменю накопали. Степан побачив у вікно, усміхнувсь та й задумав подурить трохи баб. Увійшов у хату – баба зраділа, а Мотря аж побіліла. Здоровкається так приязно, заводить річ, щоб Мотря йому свого бичка продала. Ото, чи змовились, чи ні, і став Степан ходить щодня до Мотрі. А баба радіє! "Ще треба, мовляв, кажана з кажанкою достать, та в новий горщик посадовить та постановить у комашню".

Видрав Мотрин хлопчик кажана із кажанкою, доп’яли десь новий, неторгований горщик, понаверчували дірочок, посадили кажана туди й кажанку, замастила, однесла Мотря на вигін, постановила в комашину кучу, сама щодуху прибігла додому. Дожидаються третього дня. На третій день каже баба:

– Біжи ж, Мотре, вже, мабуть, комашки обгризли їх, та пошукай між їх кісточками такий крючечок. Як найдеш, то тільки зачепи Степана та й буде твій.

Пішла Мотря, аж там лихо! Дітвора капосна розбила горщик і порозкидали кісточки. Вибрала Мотря якийсь крючечок, принесла.

– Нічого, – каже баба, – ще треба його волосся достать та під комином пришмалить.

– Ой, бабусю, це вже я боюся! Робіть самі.

– Ну, нічого, я сама піду.

Звечоріло. Христя хотіла батькові послать у хаті, так він не схотів, ліг надворі. Опівночі прокинувся – місяць дивиться йому прямо в вічі – не спить Степан. А ніч, як день, хоч голки вибирай, ані шелесне ніщо, собаки й ті замовкли, поснули. Дивиться Степан на небо, згадує собі щось, аж ось чує – щось за коморою у бур’яні крадеться. Прислухавсь – нема нічого. Трохи згодом дивиться, якась тінь простяглась уздовж двору. Придивився – баба: "От, бісова личина! І чого їй треба? Ану, побачу!"

Лежить, ще хропе нарошне, а баба нишком-нишком підобралась та як потягне його за волосину – як схопиться Степан, як крикне на бабу – та аж посатаніла – як зірве з старої голови очіпок, як почне кудовчить. Горечко бабі: попалася Степанові в лапи! Вже й царя Давида і всю кротість його поминала, і шептала, просилася, і молилася – нічого не помага: лупить, трохи з баби пір’я не сиплеться. Та взяв і запер бабу в комору. Вона вже його благала, щоб він хоч людям не розказував, так ні: на другий день скликав усю вулицю, випустив її, уже він страмив, страмив її, з воріт такими буханцями випроводив, що вона ледве додому добігла.

І довго баба сиділа дома і не бабувала! Ніхто нє кликав, усі сміялись, та вже як занедужав Степан та помер, то тоді баба усім розказала, що це вона йому болість наслала. От ї стали декотрі бабу боятись та слухать, а декотрі, а найбільше мужики, сміються та згадують бабі Степанові буханці. Та бабі нічого: отих-то вона й зве "іншими – необразованими". А колись Мотря стала їй виказувать, що вона не виворожила їй, так баба куди тобі – аж на стіну дереться:

– Це ти, – каже, – дурна, сама так наробила. Де ж, боже мій! Постановила у такому місці, де діти туляються, вони й порозкидали кісточки; та й не знайшла того крючечка, якого треба – сама винна.

Отак одбрехалась баба: і повірили їй, і досі слухають її, і знають так, що тільки спитайтеся, де Терещиха живе, то й мала дитина засміється: "Хіба ж ви не знаєте? Онде хата поміж вербами та акаціями".

1884

Примітки

Вперше надруковано в альманасі "Нива", Одеса. 1885. Подається за виданням: Дніпрова Чайка, Твори, "Дзвін", К., 1919 – 1920.